

Wooninitiatief op de kaart bij de gemeente

Door Kristine Durksz van PerSaldo, met medewerking van Harry van Haarlem van Stichting de Grasboom en Carolien Hagemeijer, beleidsmedewerker Beschermd Wonen gemeente Utrecht – verslag Willeke van den Hoek (PerSaldo en Taskforce GGZ)

PerSaldo Wonen

Per Saldo is belangenbehartiger en kenniscentrum op gebied van persoonsgebonden budget en daarnaast is er ook PerSaldo Wonen – bemenst door Brigitte Nitsche. Brigitte is beschikbaar om adviezen te geven op gebied van Wooninitiatieven. Ze onderzoekt ook nieuwe vraagstukken; zoals: hoe werkt het als je als wooninitiatief moet gaan lobbyen? Dit heeft een prachtige brochure opgeleverd: Wooninitiatief met pgb-wmo van de gemeente. Hoe werkt dat? In deze brochure staat onder andere een stappenplan. Leden van PerSaldo Wonen hebben de brochure. Tijdens deze workshop wordt hij ook uitgereikt.

Harry van Haarlem van Stichting de Grasboom

Harry heeft een zoon met autisme. In 2004 ging hij met andere ouders op zoek naar woonruimte voor hun kinderen. Na jaren moesten ze concluderen dat er niks te vinden was. Ze besloten zelf iets op te zetten en schreven andere ouders om mee te doen. Er ontstond een groep van zo'n 20 ouders. In 2006 richtten ze een stichting op en in 2008 was het eerste wooninitiatief een feit: de Clophaemer in de wijk Overvecht.

Al snel bleek dat meer ouders dit wilden. Er ontstond een nieuwe groep ouders die in 2009 het tweede initiatief gerealiseerd had. Ondertussen vertegenwoordigt de Grasboom een groep van bijna 100 jongvolwassenen met autisme die in Wooninitiatieven woont. Er is een overkoepelend bestuur. Er zijn ook verschillende werkgroepen (financiën, wmo, Grasboom op de kaart, pr- en communicatie, wachtlijsten). Harry is 12,5 jaar voorzitter geweest en is momenteel nog altijd bestuurslid.

In het AWBZ-tijdperk hadden bewoners indicaties tot wel 15 jaar. Ze hadden goede contacten met het Zorgkantoor. Er waren werkbezoeken geweest en men was tevreden. Toen duidelijk was dat Beschermd Wonen naar de centrumgemeenten zou overgaan, wilde de Grasboom ook goede contacten met de gemeenten opbouwen. Hier is hard aan gewerkt. Er zijn weer werkbezoeken georganiseerd. Mensen konden verschillende wooninitiatieven bezoeken en kijken hoe de bewoners wonen en leven. Ook werden ambtenaren uitgenodigd voor overleg over financiën.

In 2015 merkte de Grasboom dat gemeenten voorkeur hadden voor bekostiging via Zorg in Natura. De Grasboom heeft er op ingezet om in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken te zijn bij het maken van beleid bij de gemeenten. Ambtenaren kunnen immers niet vanzelfsprekend weten wat autisme inhoudt en wat het voor gevolgen kan hebben voor de manier waarop iemand wil wonen. De Grasboom heeft daarom ook pro-actief vragen opgesteld aan de gemeente. Het duurde lang voordat de gemeente antwoord gaf, maar het contact is toch tot stand gekomen. En na een tijdje zei de gemeente dat financiering via

pgb's in stand kon blijven. Harry zegt lachend: 'Dat moesten ze ook wel zeggen want dat staat in de wet.'

De eerste ronde keukentafelgesprekken was een enorm werk. Elke bewoner moest formulieren invullen van wel 20 kantjes. En ieder kreeg een beschikking voor slechts 1 jaar. Een half jaar later moesten ze alweer beginnen met de voorbereiding van de volgende ronde keukentafelgesprekken. Ondertussen werkten ze ook nog toe naar de opening van weer een nieuw project. Ook hier zijn weer ambtenaren uitgenodigd en ook de wethouder. Ze hebben hen laten zien hoeveel werk het is om de indicatie elk jaar aan te vragen en er is overlegd of de indicaties voor een langere periode afgegeven kunnen worden. Ook is gevraagd om één indicatiesteller voor alle bewoners zodat deze persoon het wooninitiatief goed kent. Dit alles heeft geleid tot indicaties van drie jaar voor acht bewoners.

Carolien Hagemeijer van gemeente Utrecht

Carolien geeft aan dat de Grasboom goed gelobbyd heeft. De korte indicaties van het eerste jaar hebben ook te maken met het feit dat Beschermd Wonen voor gemeenten een nieuw dossier was. Ze moesten nog leren en wilden geen lange indicaties afgeven. Utrecht is een grote gemeente, waardoor er veel specialisatie mogelijk is bij ambtenaren. Zo is Carolien adviseur Beschermd Wonen met een pgb. In Utrecht zijn er 230 mensen die hier gebruik van maken. Een aantal mensen betrokken bij wooninitiatieven zit aan tafel bij het maken van nieuw beleid. De werkbezoeken zijn heel zinvol omdat het voor gemeenten gaat om een nieuwe taak. Het is ook erg goed als de wethouder goed weet wat er speelt. Ook is het zeer helpend als Wooninitiatieven zaken blijven signaleren bij gemeenten op gebied van uitvoering en parallel op niveau van beleid. Voorbeeld van een signaal is bijvoorbeeld dat de korte lengte van een indicatie zeer veel stress oplevert voor iemand met autisme – dat kan een gemeente alleen weten als ze zulke signalen ook krijgt.

Vragen

1. Hebben we als Wooninitiatief onder de wmo (nog) wel eigen regie? Ja, er is zeker nog sprake van eigen regie, maar de ouders zelf worden daarin een heel eind vergeten. De ouders verdienen ook aandacht en ondersteuning (mantelzorgondersteuning). Dus de eigen regie van de bewoners is beter gewaarborgd dan die van de ouders. Ouders zouden nog beter moeten laten zien wat ze allemaal doen. Er is veel warmte, veel inzet, veel mantelzorg. Ouders zijn enerzijds amateurs (doen alles in eigen tijd) maar worden anderzijds wel als professionals benaderd. Ondersteuning is wenselijk. Andere ouders geven aan door hun gemeente te laat in de beleidsvorming betrokken te worden. Advies is om proactief naar de gemeente te gaan. Gemeenten worden daarnaast opgeroepen om de expertise van de mantelzorgers niet te onderschatten. Zij zijn de constante factor in het leven van iemand met een psychische kwetsbaarheid en ze zijn ongelofelijk belangrijk. Carolien geeft aan dat vernieuwend conceptbeleid met veel betrokkenen gemaakt is en dat het inderdaad zo is dat er veel meer ervaringsdeskundigen betrokken zijn dan naasten. De mantelzorgers moeten gehoord en ondersteund worden. Het is ook voor de echte hulpverleners nog even wennen dat zo'n 'zware groep' ook door mantelzorgers zo goed geholpen kan worden. We formuleren huiswerk voor gemeenten: 'richt een klankbordgroep op en luister naar wat er speelt' en we formuleren ook huiswerk voor cliënt- en

familiegroepen: 'verenig je, zodat je een duidelijke stem kunt zijn want gemeenten hebben geen tijd om met iedereen te overleggen.'

2. Kun je dit soort overleg ook hebben met een regiogemeente? Dat is lastiger omdat veel regiogemeenten voor besluiten toch weer terug moeten naar de Centrumgemeente.
3. Wordt uitstroom uit een Wooninitiatief wel gestimuleerd? Ja, uitstroom wordt gestimuleerd, maar is niet altijd mogelijk. Een deel van de bewoners heeft langere tijd (altijd?) Beschermd Wonen nodig. De vraag wordt gesteld of deze mensen wel thuishoren in de wmo. Het demissionaire kabinet neemt geen besluit meer over eventuele toelating van deze groep tot de Wet Langdurige Zorg. Dat is een lastige situatie voor gemeenten omdat ze ondertussen wel beleid moeten maken.
4. Als de zorgvraag van een bewoner in een Wooninitiatief minder wordt, kan deze bewoner dan blijven wonen? In principe is het de bedoeling dat wonen en zorg gescheiden is. Echter, als veel bewoners minder zorg nodig hebben, moet de gezamenlijke zorg opgebracht worden door minder bewoners. Daarmee blijft het stimuleren van verhuizing als iemand geen zorg meer nodig heeft toch aan de orde. Het is de ervaring van de Grasboom dat als bewoners na drie jaar nog niet doorontwikkeld zijn naar meer zelfstandig wonen, ze vaak levenslang Beschermd Wonen nodig hebben.
5. Hoe wordt je gehoord door je gemeente? Er is niet één standaard manier die altijd werkt. Als ambtenaren je niet horen, kun je contact opnemen met een raadscommissie. Dat helpt doorgaans snel en goed, maar het is wel een beetje een vechtbenadering. Liever wil je een begripvolle benadering. Doorgaans bereik je daar meer mee. Een andere weg is via de wmo-adviesraad. In sommige gemeenten is de relatie tussen deze raad en de beleidsambtenaren goed waardoor het een goede weg is. In sommige gemeenten hebben ze het weer anders geregeld. In gemeente Hilversum bijvoorbeeld organiseren ze vier keer per jaar 'samen-kracht' bijeenkomsten waarin signalen opgehaald worden als voorbereiding voor de beleidsambten.
6. Wat kan en mag een gemeente op gebied van Beschermd Wonen zelf invullen? Carolien: een gemeente kan randvoorwaarden stellen aan indicaties. Er zijn bijvoorbeeld gemeenten die indicaties afgeven voor drie of vijf jaar met daarbij trajectbewaking. Dit is prettig voor zowel bewoner als zorgverlener. Zo ontstaat vertrouwen dat het pgb niet plotseling beëindigd wordt.

Conclusie

Wooninitiatieven zijn ontstaan uit een bepaalde vraag om Beschermd Wonen bij mensen met een psychische kwetsbaarheid. Financiering middels pgb zorgt voor veel vrijheid om te zoeken naar de beste oplossing bij deze vraag. Zowel gemeenten als Wooninitiatieven kunnen initiatief nemen om in gesprek te blijven over de invulling van deze vraag. Zo kunnen ook andere creatieve en vernieuwende vormen van wonen ontstaan zoals gemixt wonen met ouderen of studenten.

Belangrijkste conclusie is evenwel: invloed gaat altijd via een relatie. Wil je invloed? Zorg dan voor een goede relatie.